

Іван Баланюк

д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,

Вероніка Жураківська

студентка,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ПРИНЦИПИ, МЕТОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Організація роботи та обліковий процес підприємства розпочинається з формування облікової політики. Детально продумана облікова політика забезпечує складання якісної фінансової звітності і оптимізацію величини оподаткованого прибутку.

Відповідно до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [1]. Із визначення можна зробити висновок, що облікову політику визначають три складові, які різноманітно втілюються на рівнях регулювання облікової політики.

До першої складової відносять принципи облікової політики. Принцип – це сталі, загальноприйняті, найпоширеніші правила господарських дій і властивості економічних процесів [2, с. 143]. Згідно до НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» принцип бухгалтерського обліку – це правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності [3].

Формування облікової політики неможливе без застосування принципів: автономності, повного висвітлення, послідовності, безперервності, нарахування, перевалювання сутності над формою, єдиного грошового вимірника, обачності, періодичності, історичної і фактичної собівартості.

Принцип автономності полягає в тому, що кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від майна власника, у зв'язку з чим майно власника чи його зобов'язання не мають міститися у фінансовій звітності підприємства, оскільки не належать їй.

Принцип повного висвітлення означає що, фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та можливі наслідки господарських операцій, які в майбутньому матимуть здатність вплинути на рішення, яке приймається на її основі.

Принцип послідовності полягає в застосуванні обраної підприємством облікової політики з року в рік, тобто на постійній основі. Зміна облікової політики можлива лише за умови, передбаченої НП(с)БО, МСФЗ та повинна бути обґрунтована.

Принцип безперервності - оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати й надалі [3].

Принцип нарахування відображає доходи і витрати в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності безпосередньо в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження чи сплати грошових коштів.

Принцип перевалювання сутності над формою означає, що всі операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише ґрунтуються на юридичній формі.

Принцип єдиного грошового вимірника показує, що всі господарські операції підприємства, їх вимірювання та узагальнення у фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці – гривні.

Принцип обачності означає, що методи оцінки, які застосовуються в бухгалтерському обліку конкретного підприємства, повинні запобігати заниженню витрат і зобов'язань з одного боку, а з іншого – завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Принцип періодичності дозволяє розділити діяльність підприємства на певні періоди часу з метою достовірного і своєчасного складання фінансової звітності.

Принцип історичної (фактичної) собівартості полягає у формуванні оцінки, яка істотно впливає на формування фінансової звітності.

Другою складовою облікової політики є її методи. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», методи обліку – це способи та прийоми, що дають змогу здійснювати оцінку ресурсів, ведення рахунків обліку, порядок нарахування амортизації, визначення обсягу реалізації, доходів, витрат, фінансових результатів тощо.

Основними методами облікової політики є:

- методи амортизації основних засобів;
- вартісна мережа для віднесення матеріальних активів до малоцінних необоротних активів;
- методи нарахування амортизації малоцінних необоротних активів;
- методи нарахування амортизації і строки використання нематеріальних активів;
- методи оцінки вибуття запасів;
- порядок обліку транспортно-заготівельних витрат; порядок переоцінки запасів;
- методи визначення резерву сумнівних боргів;
- методи оцінки ступеня завершеності операції з надання послуг;
- порядок формування резервів для забезпечення майбутніх витрат і платежів;
- методи формування історичної вартості активів;
- формування собівартості продукції (робіт, послуг). Наводять перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції;
 - база розподілу загальновиробничих витрат і порядок оцінки залишків незавершеного виробництва;
 - та інші методи [4].

Методи облікової політики, на рівні держави, регламентуються двома підходами. Перший допускає лише один можливий варіант, а другий передбачає альтернативи, які підприємство самостійно обирає для ведення оптимальної облікової політики.

Третя складова – процедури. Вона безпосередньо ґрунтується на технології обробки даних, організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Процедури, як і методи, можуть визначати на державному рівні як єдино можливі, до них відносять:

- форми первинних документів;
- перелік та склад фінансової та статистичної звітності;
- організація матеріальної відповідальності;
- та альтернативні варіанти :
 - суб'єкт ведення обліку на підприємстві (керівник, бухгалтерська служба, аудиторська чи консалтингова служба, приватний підприємець);
 - тип організаційної структури бухгалтерської служби (лінійна, лінійно-функціональна, програмно-цільова);
 - форма ведення бухгалтерського обліку (меморіально-ордерна, журнально-ордерна, автоматизована, спрощена) [5, с. 110].

Одним із основних документів, які регламентують ведення облікової політики на підприємстві, є Наказ про облікову політику. Цим документом затверджується ведення обліку на підприємстві в цілому.

Отже, з всього вище сказаного можна зробити висновок, що формування облікової політики є складним процесом, що вимагає наявності технічних, організаційних, кваліфікованих кадрів і не закінчується Наказом про облікову політику, а продовжується разом до припинення діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.11.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99614?find=1&text=%EC%E5%F2%EE%E4%E8#w1>
2. Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненко С. В. Бухгалтерський словник // за ред. Бутинця Ф. Ф.; М-во освіти і науки України, Житомир. інж.-технол. ін-т. Житомир: ПП "Рута", 2001. 220 с.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.11.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99614?find=1&text=%EC%E5%F2%EE%E4%E8#w13>
4. НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
5. Сторожук Т.М. Облікова політика підприємства: сутність та призначення/Т.М.Сторожук// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvnuodpsu/2009_3/2009_3_Storozuk.pdf
6. Петрук О. М., Барановська Т.В. Облікова політика підприємства в системі регулювання бухгалтерським обліком // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. 2005. Вип.3. 153 с.